Торайғыров университетінің
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайғыров университета

ТОРАЙҒЫРОВ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ ХАБАРШЫСЫ

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ СЕРИЯСЫ
1997 ЖЫЛДАН БАСТАП ШЫҒАДЫ

ВЕСТНИК ТОРАЙҒЫРОВ УНИВЕРСИТЕТА

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ СЕРИЯ
ИЗДАЕТСЯ С 1997 ГОДА

ISSN 2710-2661

№ 4 (2021)

ПАВЛОДАР

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайгыров университета

Педагогическая серия
выходит 4 раза в год

СВИДЕТЕЛЬСТВО

о постановке на переучет периодического печатного издания,
информационного агентства и сетевого издания

№ KZ03VPY00029269

выдано

Министерством информации и коммуникаций
Республики Казахстан

Тематическая направленность

публикация материалов в области педагогики,
психологии и методики преподавания

Подписной индекс – 76137

<https://doi.org/10.48081/BFRH7055>

Бас редакторы – главный редактор

Бурдина Е. И.

д.п.н., профессор

Заместитель главного редактора

Абыкенова Д. Б., *PhD доктор*

Ответственный секретарь

Нургалиева М. Е., *PhD доктор*

Редакция алқасы – Редакционная коллегия

Пфейфер Н. Э.,

д.п.н., профессор

Жуматаева Е.,

д.п.н., профессор

Абибулаева А. Б.

д.п.н., профессор

Фоминых Н. Ю.,

д.п.н., профессор (Россия)

Снопкова Е. И.,

к.п.н., профессор (Белоруссия)

Мирза Н. В.,

д.п.н., профессор

Донцов А. С.,

доктор PhD

Шокубаева З. Ж.,

технический редактор

За достоверность материалов и рекламы ответственность несут авторы и рекламодатели

Редакция оставляет за собой право на отклонение материалов

При использовании материалов журнала ссылка на «Вестник Торайгыров университета» обязательна

<https://doi.org/10.48081/NZTY7616>***Д. К. Азизханова¹, Н. Ш. Алметов²**

^{1,2}М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті,
Қазақстан Республикасы, Шымкент қ.

БОЛАШАҚ ХОРЕОГРАФТАРДЫҢ КӘСІБИ ҰТҚЫРЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ-ҚҰРЫЛЫМДЫҚ МОДЕЛІ

Мақала жоғары оқу орнында болашақ хореограф мамандарды кәсіби даярлауда кәсіби ұтқырлықты қалыптастыру мәселесіне арналған. «Хореография» білім беру бағдарламасы бойынша білім алушы студенттердің кәсіби ұтқырлығын қалыптастырудың маңызы айқындалған. Ғылыми әдебиеттерді талдау негізінде кәсіби ұтқырлықты қалыптастырудың жалпы педагогикалық шарттары мен міндеттері нақтыланған. Болашақ хореографтардың кәсіби ұтқырлығын қалыптастыруда педагогикалық модельдеудің оны біртұтас жүйе ретінде сипаттауға және мақсатты үдеріс ретінде жүзеге асыруға мүмкіндік беруі туралы идея ұсынылған. Зерттеу барысында жасалынған модель функционалдық-құрылымдық сипатқа ие. Кәсіби ұтқырлықты қалыптастыру міндеттеріне бағдарланған хореографиялық білім беру үдерісін талдау оның мынандай құрамадастарын (компоненттерін) ажыратуға мүмкіндік берген: мақсат, қалыптастыру принциптері, дамуына әсер ететін факторлар, функциялары (қызметтері), міндеттері, ұйымдастыру тиімділігінің психологиялық педагогикалық шарттары, мазмұны, технологиялары, күтілетін нәтижелері. Жасалынған модель осы компоненттерді бейнелейді. Мақалада болашақ хореографтардың кәсіби ұтқырлығын қалыптастырудың мақсаты тұжырымдалып, оның мынандай негізгі функциялары анықталған: мотивациялық, когнитивтік, адаптивтік, жылдамдық пен креативтілікті белсендіру, ұтқырлық сапаларын тәрбиелеу, ұдайы кәсіби өсуге, өзіндік білім алуға және өзін-өзі жүзеге асыруға ынталандыру, кәсіби іс-әрекет түрлерін меңгерудегі динамизм мен икемділік, болашақ хореографтың икемді дағдыларын қалыптастыру. Болашақ

хореографтың кәсіби ұтқырлығын қалыптастырудың міндеттерін анықталып, нақтыланған.

Кілтті сөздер: кәсіби ұтқырлық, болашақ хореограф, «Хореография» білім беру бағдарламасы, кәсіби ұтқырлықты қалыптастыру, педагогикалық модельдеу, функционалдық-құрылымдық модель.

Кіріспе

Қазіргі цифрлендіру қоғамының құбылмалы жағдайларында маманның бәсекеге қабілеттілігі оның табысты кәсіби іс-әрекетінің ең маңызды шарттарының біріне айналды. Бәсекеге қабілетті маман кәсіби икемді болуы, яғни кәсіби білімдері, іскерліктері мен қатар оның әр қандай өзгерістерге даярлығын, инновациялар әсерінен туындайтын жаңа жағдайларға тез бейімделуін қамтамасыз ететін маңызды тұлғалық сапаға ие болуы – кәсіби ұтқырлығын қажет етеді.

«Қазіргі таңдағы жоғары кәсіби білім беру бағдарламалары болашақ мамандардың алдағы кәсіби қызметте жаңалықтарға, өзгерістерге жылдам бейімделуіне даярлығын қалыптастыратындай дәрежедегі білім беруді қамтамасыз ете ма?», – деген орынды сұрақ туындайды.

Тез өзгеруші қазіргі әлемде «ұтқырлық» ұғымы қызметкерге қойылатын талапты сипаттайтын ұғым ретінде пайдаланылып отыр. Ұтқыр кәсіби қызметкер әр түрлі жағдайларға тез бағдар алатын болуы, өзіндік дербес және осы жағдай үшін ең ұтымды шешім қабылдауы, өзі іс-әрекетін өз алдына қойылған жаңа міндеттерге бағыттап, жұмылдыра алады.

Э. Ф. Зеер мен М. В. Кормильцева «кәсіби ұтқырлық» ұғымына «мамандығын, кәсібін ауысуға даярлығын, инновацияларды, жаңа техника мен технологияларды, іс-әрекеттің ұйымдастырушы формаларын меңгеруге қабілеттілікті, сондай-ақ іс-әрекеттің бір түрінен басқа түріне ауысып қосылу икемділігімен сипатталатын тұлғаның интегралдық сапасы», – деп анықтама береді [1;72].

Кәсіби ұтқырлық мәселелері бойынша теориялық зерттеулерді қорыта келе, Т. А. Фугелованың берген анықтамасы осы педагогикалық категорияның мәнін толығырақ ашады, деп есептейміз [7].

«Кәсіби ұтқырлық әлеуметтік және жеке құндылықтардың түйісуіне негізделген, кәсіби іс-әрекеттегі өгерістерге даярлық мен қабілеттілікке байланысты тұлғаның интегративтік сапасы ретінде қарастырылады», – деп жазады Т. А. Фугелова [2].

Кәсіби ұтқырлық мәселесі бүгінгі таңда тек техника мен технология салалары мамандары үшін ғана емес, гуманитарлық, сондай-ақ

шығармашылық мамандықтар, солардың ішінде хореограф-мамандар үшін де өзекті мәселеге айналып отыр. Өйткені, өнер саласы мамандарының кәсіби іс-әрекеті өзгермелі әлемнің, нарық талаптарының үздіксіз, ұдайы күрделеніп баратын талаптар шеңберінде өзгерістерге ұшрауда. Хореография саласында да кәсіби ұтқырлық сапалары қалыптаспаған немесе жете дамимаған маман тығырыққа тірелері анықтығын шынайы өмір көрсетуде. Ал хореограф маманның кәсіби ұтқырлығы негіздері жоғары оқу орнында, болашақ хореографтарды даярлау үдерісінде қалыптасады.

Зерттеу тақырыбы бойынша әдебиеттерде талдау жоғары оқу орнында болшақ маманның кәсіби ұтқырлығын қалыптастырудың негізгі шарттарының бірін анықтауға мүмкіндік берді. Л. С. Пилецкаяның пайымдауынша «инновациялық үдерісте қатысуға қабілетті, кәсіби ұтқыр маманды қалыптастыру, егерде ол әрқашанда өзгерістегі жағдайлардағы іс-әрекетті жүзеге асыру іскерліктеріне оқытатын арнаулы ұйымдастырылған білімдік ортада жүзеге асырылса, сонда ғана тиімді болуы мүмкін» [3; 798].

Демек, мәселе студентті кәсіби ұтқыр болуға қалай үйрету мүмкін? – деген сұрақ төңірегінде жүруі керек. Л. С. Пилецкая оны арнаулы білімдік орта құрумен байланыстырады. Кәсіби ұтқырлықты қалыптастыратын білімдік ортаны құратын тетік ретінде автор психологиялық сүйемелдеу технологиясын қолданатын пікірталас клубын ұйымдастыруды атап көрсеткен [4; 799].

О. Ю. Тришина біріккен кооперативтік іс-әрекет арқылы ғана тұлғалық мәнді білім беруді жүзеге асыру мүмкіндігін, яғни субъектінің іс-әрекет затына қатынасын қалыптастыру, оны мотивациялау мүмкіндігіне назар аударған. «Оқу үдерісінде студенттер кірістірілетін қоғамдық қатынастарды модельдеу, құрастыру керек», – деген тұжырым жасайды автор [6].

Болашақ хореографтардың кәсіби ұтқырлығы негіздерін қалыптастыру үдерісін модельдеу арқылы ЖОО-ында хореографиялық білім берудің біртұтас жүйесінде кәсіби ұтқыр мамандарды даярлаудың негізгі құрамдастары (жүйе құраушылары), олардың өзара байланысы мен өзара әрекеттестігін бейнелейміз. Яғни, әдіснамалық жүйелі тұғырына негізделе, болашақ хореографтардың кәсіби ұтқырлығы негіздерін қалыптастыруды ЖОО-ында хореографиялық білім берудің барлық кезеңдерін қамтитын, уақыт пен кеңістікте дамитын, студент-хореограф тұлғасын дамытушы білімдік ортада жүзеге асатын біртұтас үдеріс ретінде сипаттауға әркет жасаймыз.

Зерттеудің әдістері

Болашақ хореографтардың кәсіби ұтқырлығын қалыптастыру мәселесінің теориядағы хал-күйін анықтауда зерттеу тақырыбы бойынша

психологиялық-педагогикалық, ғылыми-әдістемелік және арнаулы әдебиеттерді талдау, жүйеле әдісі пайдаланылды. Жоғары оқу орындарында «Хореография» білім бағдарламасы бойынша мамандар даярлаудың жаппай және озық тәжірибелері материалдары жинақталып, зерделенді, оларға талдау жасалынды. Хореография саласы қызметкерлерінің кәсіби іс-әрекетіне кәсіби ұтқырлық тұрғысынан талдау жасалынып, хореографтың маңызды кәсіби ұтқырлық сапалары анықталды. Болашақ хореографтардың кәсіби ұтқырлығын қалыптастырудың моделіне өзірлеуде педагогикалық модельдеу әдісі қолданылды. Мұнда түрлі өнер салалары мамандарының кәсіби ұтқырлығы және мамандарды даярлау сатысында кәсіби ұтқырлықты қалыптастыру әлеуетіне салыстырмалы талдау жасалынды. Модельді құрастыруда абстракциялау, нақтылау, жүйлеу, салыстыру әдістері пайдаланылды.

Нәтижелер және талқылау

Болашақ хореографтардың кәсіби ұтқырлығы негіздерін қалыптастырудың моделін зерттеу нысанын кешенді зерделеуді, оның компоненттерін талдау және құрамдастары арасындағы заңды байланыстарды, студент-хореограф тұлғасының кәсіби ұтқырлық сипаты қалыптасып-дамуының қарапайымдан күрделіге қозғалысын, нәтижеде кәсіби іс-әрекетте өзгерістерге даяр бітіруші тұлғасының қалыптасуын мінездейді [8].

Кәсіби ұтқырлықты қалыптастыру міндеттеріне бағдарланған хореографиялық білім беру үдерісін талдау оның мынандай құрамдастарын (компоненттерін) ажыратуға мүмкіндік береді: мақсат, қалыптастыру принциптері, дамуына әсер ететін факторлар, функциялары (қызметтері), міндеттері, ұйымдастыру тиімділігінің психологиялық педагогикалық шарттары, мазмұны, технологиялары, күтілетін нәтижелері.

Болашақ хореографтардың кәсіби ұтқырлығын қалыптастырудың **мақсаты** – мамандығын, кәсібін ауысуға даяр, инновацияларды, жаңа техника мен технологияларды, іс-әрекеттің ұйымдастырушы формаларын меңгеруге қабілетті, сондай-ақ іс-әрекеттің бір түрінен басқа түріне ауысып қосылу икемділігімен сипатталған болашақ хореограф-маман тұлғасын қалыптастыру.

ЖОО-ында хореографиялық білім беру жүйесінде студенттердің кәсіби ұтқырлығын қалыптастыру мынандай функцияларды атқарады:

– **мотивациялық** (студент-хореографтарды болашақ кәсіби іс-әрекеттің ұдайы қозғалыста екендігін жете пайымдау оң қабылдауға, жылдам өзгерістегі әлеуметтік-кәсіби ортада қызмет жасауға, жаңалықтарды қабылдау, хореографиялық іс-әрекет мазмұнына жаңалықтар енгізу,

кретативтілік пен шығармашылық белсенділік таныту, кәсіби өзін-өзі тану және жетілдіруге, қажет болғанда кәсіби іс-әрекет сипатын өзгертуге, әлеуметтік сатындан көтерілуге мотивациялау);

– *когнитивтік* (студент-хореограф кәсіби ұтқырлықтың мәні мен оның қоғамдық-әлеуметтік маңызы, өзі үшін тұлғалық мағыналығы, хореография саласының жәе шектес өнер салаларының тарихы, қазіргі даму тенденциялары және таяу болашақтағы перспективалары, кәсіби ұтқырлықты қалыптастырудың жалпы заңдылықтары мен принциптері, олардың хореографиялық іс-әрекетте жүзеге асырылуы ерекшеліктері, өзінің кәсіби қызметтегі ұтқырлығын қамтамасыз етудің әдістері мен тәсілдері, өзін-өзі тану, кәсіби өсуін рефлексиялау туралы тәжірибелік бағдарланған білімдерді меңгереді).

– *адаптивтік* (хореографиялық білім беру үдерісінде болашақ маманды кәсіби орадағы өзгерістерге, жаңа сұраныстар, талаптар, бәсекелестік жағдайларына жылдам бейімделуге даярлығын қалыптастыру);

– *жылдамдық пен креативтілікті белсендіру* (хореографиялық білім беру үдерісі болашақ мамандардың жылдамдық (шапшаңдық) сапаларын дамыту міндеттерін шешуге бағдарланады. Студент-хореограф өзгерістерге, жаңалықтарға сай жаңа кәсіби міндеттерді жылдам шешуге, дұрыс шешімдер қабылдау, уақыт ресурстарын ыңтайлы пайдалану, өз кәсіби-шығармашылық әлеуетін кәсіби міндеттерде шешуге жұмылдыру, зейінін негізгі мәселелерге шоғырлау, кәсіби міндеттер шешуде басымдықтарды дұрыс белгілеу әрекеттерін меңгереді. Хореографиялық саланың шығармашылық сипаты студент-хореографтардың креативтілік сапасын дамытуға бөгет болмайды, терісінше бұл кәсіби құнды сапаны қалыптастыруда әмбебап, тіпті сала шеңберінен тыс тәсілдерде пайдалануды болжайды. Хореографиялық білім берудегі кәсіби ұтқырлықты қалыптастырудың креативтілік функциясы ойлаудың дәстүрлі және әдеттегі қалыптардан ауытқытын, түбегейлі жаңа идеяларны әзірлеуге, хореографиялық іс-әрекеттің ішкі мәселелерін шешуге даярлықты қалыптастыруды көздейді. Болашақ хореографтарды даярлауда оқыту мазмұны мен процесі студенттердің хореографиялық өнердің, жалпы өнер саласының қазіргі мәселелеріне, осы мәселелерді шешу үшін қазіргі білімдердің қарама-қайшылықтары немесе тапшылығына сезімталдығын дамытуды, бұл мәселелерді тұырымдау, оларды шешудің жолдары іздену, идеялар ұсыну және оларды тексеру, мәселе шешімі нәтижелерін тұжырымдау дағдыларын меңгереді. Барлық өнер салалары сияқты хореография саласы да қоғамдағы әлеуметтік-мәдени үдерістер, мәдениет құндылықтары, адамдардың өнер саласындағы құндылық бағдарлары мен талғамдарына орай өзгерістерге ұшрайды. Болашақ хореографтарды дайындау үдерісі

студенттердің өзгерістер мен байланыты күрделі мәселелерді шешуге дариялықтарын анықтайтын сипаттарды қалыптастыруды.

Кәсіби ұтқырлықты қалыптастыру мазмұны студент-хореограф меңгеруі тиіс болған ұтқырлық сапаларын (түйін біліктіліктерді) қамтиды. Бұл сапаларды қалыптастыру бакалавриаттың «Хореография» мамандығы оқу бағдарламалары арқылы жүзеге асырылады.

«Хореография» мамандығы оқу бағдарламалары студент-хореографтардың арнаулы (пәндік) кәсіби құзыреттіліктерін және әмбебап (универсал) құзыреттіліктерін қалыптастыру бойынша мақсатты іс-әрекеттерді жобалайды [5]. *Оқу бағдарламасы мазмұнын студент-хореографтардың кәсіби ұтқырлығын қалыптастыру мақсатына бағдарлау үшін:*

Біріншіден, оқу курстары бағдарламалық мазмұнының студенттердің кәсіби ұтқырлығын қалыптастырудағы дидактикалық мүмкіндіктерін анықтау. Яғни, әр бір модуль, әр бір оқу пәнінің студент-хореографтардың кәсіби ұтқырлығын қалыптасуындағы орнын, мүмкіндіктерін анықтап алу және оны іске асыру жолдарын белгілеу.

Екіншіден, оқу модульдеріне енген *оқу курстарының бағдарламалық мазмұнын кәсіби ұтқырлық факторы тұрғысынан мазмұндік байыту*, яғни пәндік мақсаттарды анықтауда кәсіби ұтқырлық құзыреттіктерін тұжырымдау, пәнді меңгеру аясында қарастырылатын сұрақтарды кәсіби ұтқырлық және оны қалыптастыру мен байланысты мәселелер мен кеңейту.

Үшіншіден, кәсіби ұтқырлық негіздерін қалыптастыруға арналған инновациялық элективті курс («Хореографтың кәсіби ұтқырлығы») ендіру.

Төртіншіден, студенттердің оқу-танымдық іс-әрекетінің түрлер (курстық және дипломдық жұмыстар), педагогикалық іс-тәжірибе мазмұны арқылы студенттердің кәсіби ұтқырлығын қалыптастыруды жобалау.

Зерттеу мәселесі бойынша әдебиеттерді талдау және хореографиялық білім берудің ерекшеліктерін ескере отырып, ***болашақ хореографтардың кәсіби ұтқырлығы негіздерін қалыптастырудың мынандай төрт компоненттен құралатындығын*** атап көрсетеміз:

Студент-хореографтардың кәсіби ұтқырлығын қалыптастырудың мотивациялық компоненті болашақ хореографтың кәсіби ұтқырлық факторының маңыздылығын пайымдау, оған жағымды қатынас және өзінде оның сапаларын қалыптастыру мен дамытуға деген саналы ұмтылыс мен мінезделеді.

Қорытынды

Жалпы, ЖОО-ында болашақ хореографтардың кәсіби ұтқырлығын қалыптастырудың функционалдық-құрылымдық моделі мәдениет және

өнер жоғары оқу орындарында хореографиялық білім беру үдерісін кәсіби ұтқырлық факторына бағдарлау және оны мақсатты жүзеге асырудың функционал бағыттары мен құрамдас бөліктері, олардың өзара байланысы туралы біртұтас көріністі ұсынады. Жасалынған модель ЖОО-ында болашақ хореографтардың кәсіби ұтқырлығын қалыптастырудың өзекті бағыттарын анықтап, оның эксперименталды әдістемесін құруға негіз болады.

Хореография мамандығы студенттерінің кәсіби ұтқырлығын қалыптастырудың мына ұйымдастырушылық-әдістемелік қадамдарды қамтиды:

1 Кафедра оқытушыларын хореограф-студенттердің кәсіби ұтқырлығын қалыптастыруға даярлау.

2 «Хореография» білім бағдарламасы студенттерінің кәсіби ұтқырлықты қамтамасыз ететін маңызды тұлғалық сапалары мен құзыреттіктерінің бастапқы және соңғы деңгейлерін анықтау.

3 «Хореография» білім бағдарламасы оқу пәндері мазмұнының студенттердің кәсіби ұтқырлығын қалыптастыру әлеуетін анықтау және байыту;

4 Студентер үшін «Хореографиядағы кәсіби ұтқырлық» элективті курсы енгізу;

5 Кәсіби ұтқырлық негіздерін қалыптастырудың әдістерін, әдістемелік тәсілдері мен құралдарын жобалау және оларды хореографиялық білім беру ерекшеліктеріне қарай бейімдеп қолдану.

6 Студенттердің оқу өндірісті тәжірибесінде кәсіби ұтқырлық негіздерін қалыптастыруды жоспарлау және оны жүзеге асыруға өндірістік жағдайлар жасау.

7 Кәсіби ұтқырлық сапалары мен құзыреттіліктерін қалыптастыруға арналған аудиториядан тыс іс-шаралар кешенін жүзеге асыру (жұмыс берушілердің қатысуымен кәсіби тәрбие бағытындағы жұмыстар, студенттердің ғылыми-зерттеу жұмыстары).

ПАЙДАЛАНҒАН ДЕРЕКТЕР ТІЗІМІ

1 **Биктуганов, Ю. А.** Формирование мобильности педагогов - перспективное направление деятельности Уральского государственного педагогического университета / Ю. А. Биктуганов, Б. М. Игошев // Педагогическое образование в России. – 2013. – № 3. – С. 6–9.

2 **Зеер, Э. Ф.** Социально-личностные компетенции и профессиональная мобильность как целевая ориентация образования / Э. Ф. Зеер, М. В. Кормильцева // Сибирский педагогический журнал. – 2009. – № 10. – С. 72–78.

3 **Фугелова, Т. А.** Профессиональная мобильность как способ социального функционирования человека // III Международная трансдисциплинарная научно-практическая web-конференция «Connect-Universum - 2016» на тему «Цифровое кочевничество как глобальный и сибирский тренд». – Томск : Национальный исследовательский Томский государственный университет, 2017. – С. 276–283.

4 **Пилецкая, Л. С.** Психологические особенности развития профессиональной мобильности личности / Л. С. Пилецкая // Молодой учёный, 2014. – № 3. – С. 798–802.

5 **Тришина, О. Ю.** Психолого-педагогическое сопровождение профессиональной деятельности преподавателя технического вуза : Дис... канд. пед. наук / Ольга Юрьевна Тришина. – Кемерово, 2006. – 185 с.

6 **Бекоева, М. И.** Основные подходы к изучению проблемы профессиональной мобильности студентов / М. И. Бекоева // Молодой учёный, 2014. – № 17. – С. 450–452.

7 **Azizkhanova, D. K.** Formation of Professional Mobility Basis of Future Choreographers in the Process of Studying at the University / Didar K. Azizkhanova, Negmatzhan Sh. Almetov, Sholpan Zh. Turdaliyeva, Akmaral B. Aitzhanova, Gulmira M. Musakhanova // Talent Development. – Vol.12. – No.1. – 2020. – P. 590–608.

8 **Бережная, Е. А.** Развитие основ профессионального творчества будущих хореографов в процессе изучения предметов психолого-педагогического цикла / Елена Анатольевна Бережная // Дисс... канд.пед. наук. – Ростов Н/Д, 2008. – 166 с.

9 **Кульбекова, А. К.** Формирование профессионального мастерства хореографов в вузах и учреждениях культуры и искусств Казахстана: системный подход / Айгуль Кенесовна Кульбекова // Дисс... докт.пед.наук. – М., 2009. – 444 с.

10 **Кушнер, Ю. З.** Методология и методы педагогического исследования (учебно-методическое пособие) / Ю. З. Кушнер – Могилев : МГУ им. А. А. Кулешова, 2001. – 66 с.

REFERENCES

1 **Biktuganov, Yu. A.** Formirovaniye mobil'nosti pedagogov - perspektivnoye napravleniye deyatel'nosti Ural'skogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta [Formation of teacher mobility is a promising direction of the Ural State Pedagogical University] / Yu. A. Biktuganov, B. M. Igoshev. In Pedagogicheskoye obrazovaniye v Rossii – Pedagogical education in Russia, 2013. – 3. – P. 6–9.

2 **Zeer, E. F.** Sotsial'no-lichnostnyye kompetentsii i professional'naya mobil'nost' kak tselevaya oriyentatsiya obrazovaniya [Social and personal competences and professional mobility as a target orientation of education] / E. F. Zeer, M. V. Kormiltseva. In *Sibirskiy pedagogicheskiy zhurnal – Siberian Pedagogical Journal*. – 2009. – 10. – P. 72–78.

3 **Fugelova, T. A.** Professional'naya mobil'nost' kak sposob sotsial'nogo funktsionirovaniya cheloveka [Professional mobility as a way of human social functioning]. In *III Mezhdunarodnaya transdistsiplinarnaya nauchno-prakticheskaya web-konferentsiya «Connect-Universum – 2016» na temu «tsifrovoye kochevnichestvo kak global'nyy i sibirskiy trend» [III International transdisciplinary scientific and practical web conference «Connect-Universum - 2016» on the topic «digital nomadism as a global and Siberian trend»]*. Tomsk : National Research Tomsk State University, 2017. – P. 276–283 [in Russian].

4 **Piletskaya, L. S.** Psikhologicheskiye osobennosti razvitiya professional'noy mobil'nosti lichnosti [Psychological features of the development of professional mobility of the individual] / L.S. Piletskaya. In *Molodoy uchonyy – Young Scientist*, 2014. – 3. – P. 798–802.

5 **Trishina, O. Yu.** Psikhologo-pedagogicheskoye soprovozhdeniye professional'noy deyatel'nosti prepodavatelya tekhnicheskogo vuza [Psychological and pedagogical support of the professional activity of a teacher of a technical university]. Thesis of Candidate. – Kemerovo, 2006 [In Russian].

6 **Bekoeva, M. I.** Osnovnyye podkhody k izucheniyu problemy professional'noy mobil'nosti studentov [Basic approaches to the study of the problem of professional mobility of students] / M. I. Bekoeva. In *Molodoy uchonyy – Young Scientist*, 2014. – 17. – P. 450–452.

7 **Azizkhanova, D. K.** Formation of Professional Mobility Basis of Future Choreographers in the Process of Studying at the University / Didar K. Azizkhanova, Negmatzhan Sh. Almetov, Sholpan Zh. Turdaliyeva, Akmaral B. Aitzhanova, Gulmira M. Musakhanova. In *Talent Development*, 2020. – 12, 1. – P. 590–608.

8 **Berezhnaya, E. A.** Razvitiye osnov professional'nogo tvorchestva budushchikh khoreografov v protsesse izucheniya predmetov psikhologo-pedagogicheskogo tsikla [Development of the foundations of professional creativity of future choreographers in the process of studying subjects of the psychological and pedagogical cycle]. Thesis of Candidate. – Rostov on Don [in Russian].

9 **Kulbekova, A. K.** Formirovaniye professional'nogo masterstva khoreografov v vuzakh i uchrezhdeniyakh kul'tury i iskusstv Kazakhstana : sistemnyy podkhod [Formation of professional skill of choreographers in

universities and institutions of culture and arts of Kazakhstan : a systematic approach]. Doctor's thesis. – Moscow [in Russian].

10 **Kushner, Yu. Z.** Metodologiya i metody pedagogicheskogo issledovaniya : Uchebno-metodicheskoye posobiye [Methodology and methods of pedagogical research : Teaching aid]. – Mogilev : Moscow State University after named A. A. Kuleshov [in Russian].

Материал 10.12.21 баспаға түсті.

*Д. К. Азизханова¹, Н. Ш. Алметов²

^{1,2}Южно-Казахстанский университет имени М. Ауэзова,

Республика Казахстан, г. Шымкент.

Материал поступил в редакцию 10.12.21.

ФУНКЦИОНАЛЬНО-СТРУКТУРНАЯ МОДЕЛЬ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ МОБИЛЬНОСТИ БУДУЩИХ ХОРЕОГРАФОВ

Статья посвящена проблеме формирования профессиональной мобильности в подготовке будущих специалистов-хореографов. Обоснована актуальность формирования профессиональной мобильности студентов образовательной программы «Хореография». На основе анализа литературы определены общепедагогические условия и задачи формирования профессиональной мобильности. Выдвигается идея о том, что педагогическое моделирование формирования профессиональной мобильности будущих хореографов позволяет создать и реализовать этот процесс как целостную систему. Представленная в исследовании модель имеет функционально-структурный характер. Анализ процесса хореографического образования, ориентированного на задачи формирования профессиональной мобильности у студентов-хореографов позволил выделить его такие компоненты: задач, психолого-педагогические условия эффективности, факторы развития, содержание, технологии, ожидаемые результаты. Разработанная модель отражает указанные компоненты. В статье сформулирована цель формирования профессиональной компетентности будущих хореографов, а также выделены следующие его функции: мотивационный, когнитивный, адаптивный, активизации оперативности и креативности, воспитание качеств

мобильности, стимулирования непрерывного профессионального роста, самообразования и самовоспитания, динамизма и гибкости в освоении видов профессиональной деятельности, формирование гибких навыков будущего хореографа. Уточнены задачи формирования профессиональной мобильности будущих хореографов. Дана характеристика факторов формирования профессиональной мобильности будущего хореографа. В качестве принципов формирования профессиональной мобильности будущих хореографов выделены: целостности и поэтапности; универсальности; креативности; коммуникативности; проектирования; разновидности кругов деятельности и их расширения. Анализ литературы по теме исследования и передовой вузовской практики позволили определить педагогические условия формирования профессиональной мобильности у будущих хореографов.

Ключевые слова: профессиональная мобильность, будущий хореограф, образовательная программа «Хореография», формирование профессиональной мобильности, педагогическое моделирование, функционально-структурная модель

**D. K. Azizkhanova¹, N. S. Almetov²*

^{1,2}M. Auezov South Kazakhstan University,

Republic of Kazakhstan, Shymkent.

Material received on 10.12.21.

FUNCTIONAL AND STRUCTURAL MODEL OF THE FORMATION OF PROFESSIONAL MOBILITY OF FUTURE CHOREOGRAPHERS

The article is devoted to the problem of the formation of professional mobility in the training of future choreographers. The relevance of the formation of professional mobility of students of the educational program «Choreography» is substantiated. Based on the analysis of the literature, the general pedagogical conditions and tasks of the formation of professional mobility are determined. The idea is put forward that pedagogical modeling of the formation of professional mobility of future choreographers allows creating and implementing this process as an integral system. The model presented in the study has a functional and structural character. The analysis of the process of choreographic education focused on the tasks of forming professional mobility among choreographer students allowed us to identify its components: tasks, psychological and pedagogical conditions of

effectiveness, development factors, content, technologies, expected results. The developed model reflects these components. The article formulates the purpose of forming the professional competence of future choreographers, and also highlights the following functions: motivational, cognitive, adaptive, activating efficiency and creativity, fostering the qualities of mobility, stimulating continuous professional growth, self-education and self-education, dynamism and flexibility in the development of professional activities, the formation of flexible skills of a future choreographer. The tasks of forming the professional mobility of future choreographers are clarified. The characteristic of the factors of formation of professional mobility of the future choreographer is given.

Keywords: professional mobility, future choreographer, educational program «Choreography», formation of professional mobility, pedagogical modeling, functional and structural model

Теруге 10.12.2021 ж. жіберілді. Басуға 29.12.2021 ж. қол қойылды.

Электронды баспа

5,63 Mb RAM

Шартты баспа табағы 33,3.

Таралымы 300 дана. Бағасы келісім бойынша.

Компьютерде беттеген З. С. Исакова

Корректоры: А. Р. Омарова

Тапсырыс № 3855

Сдано в набор 10.12.2021 г. Подписано в печать 29.12.2021 г.

Электронное издание

5,63 Mb RAM

Усл.п.л. 33,3. Тираж 300 экз. Цена договорная.

Компьютерная верстка З. С. Исакова

Корректор: А. Р. Омарова

Заказ № 3855

«Toraighyrov University» баспасынан басылып шығарылған

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

«Toraighyrov University» баспасы

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

8 (7182) 67-36-69

e-mail: kereku@tou.edu.kz

pedagogic-vestnik.tou.edu.kz